

vanje i naše čitanje izvode se iz vjere, kojoj, u tom poslu, treba uvjerljivost i tehnička sprema.

Čitanje se čini da je najjednostavnija stvar, a tako misliti je najzapletenija zabluda, pogotovo kad je čitanje sv. Evanđelja po Ivanu, gdje se čita: »I Riječ je tijelom postala« i kroza me se odaziva na ovome svijetu.

Trebalo bi saborske poruke glazbenicima, usvojena shvaćanja o sv. glazbi kao i sve napore glazbenika usmjeriti na kulturu čitanja. Dakle, na svim stupnjevima liturgijskog i općeg obrazovanja, a odmah prema samim ambonima, jer je

mnoštvo oltarskih službenika govorno nekulturno.

Ne bude li te primjene napora i na čitanje, ostat ćemo govorno nekulturni i ugroziti Božje izražavanje ovome svijetu. A razmaženi svijet, koji dolazi u crkvu, otići će iz crkve razočaran nad činjenicom da u svojoj vlastitoj kući čuje, kako je rekao glasoviti arhitekt Joža Plečnik: »obazriviji«, tj. udarničkiji izgovor. Otići će da sluša one koji nas »šiju« i reći »tko te šiša«.

Postoji nada da se ovom prilogu neće prigovoriti: »tko te šljivi«.

Glazbena djelatnost hrvatskih dominikanaca u ovom stoljeću

Andelko Fazinić, Rijeka

Dominikanski red, po svojoj strukturi kontemplativno-aktivan, od samih početaka »izričitom voljom sv. Dominika smatrao je slavljenje svečane i zajedničke liturgije jednim od glavnih zadataka dominikanskog poziva. Slavljenje liturgije središte je i srce čitavog našeg (dominikanskog) života».¹

Zato je bl. Humbert de Romanis, treći general Reda, sastavio za svoj Red prema cistercijskom kodeksu Prototip gregorijanskog pjevanja. Prema tom Prototipu pojedini samostani Reda prepisivali su na pergamenama svoje koralne knjige. Neki naši samostani čuvaju u svojim bibliotekama te kantuale. Sigurno je da se barem u većim samostanima Provincije »Božanska služba« (Officium divinum) pjevala. Kasnije je Generalna kurija Reda u Rimu tiskala pojedine knjige gregorijanskog pjevanja, i to: *Antiphonarium* (za Večernje, Jutarnje i Pohvale), *Graduale* (za Misu), *Liber Completorii* (za Povečerje), *Triduum ante Pascha* (za trodnevlje Velike sedmice), *Processionarium* (za procesije preko godine i predviđene svakog mjeseca prema Konstitucijama Reda). Veći samostani Provincije imaju sve ove knjige, a manji barem one potrebne. Konstitucijama Reda je naređeno da svaki samostan ima kantora. Njegova je dužnost da priprema zajednicu za pjevanje i da u koru predvodi. Gregorijansko pjevanje je, dakle, uvijek imalo u dominikanskom Redu časno mjesto u slavljenju »Božanske službe«.

No u crkvama Provincije gajilo se i pučko pjevanje, osobito za misnu liturgiju, Večernje i pučke pobožnosti. Redovnici su se trudili da imaju u svojim crkvama orgulje, i one su postojale u

svim samostanskim crkvama još u XVIII. stoljeću. A kad su toliko dotrajale da se više nisu mogle koristiti, zamijenjene su novima: 1903. postavio je u Trogiru nove orgulje Heferer; u Dubrovniku 1910. Rieger, a 1977. Rihter iz Münchena; 1914. u Korčuli Mayer (Feldkirche); 1936. u Splitu Brandl; 1971. u Zagrebu je Antolić postavio orgulje, koje su njemački dominikanci darovali hrvatskim dominikancima, a on preuredio za zagrebačku crkvu; 1966. u Gružu Betlef Klenker; u Bolu su 1974. postavljene Riegerove orgulje iz Dubrovnika.

Pored orgulja samostani imaju harmonije za potrebe liturgije i za vježbanje zborova. Da bi svi ti instrumenti bili uvijek u ispravnom stanju, Provincija je školovala jednog člana da izuči zanat orguljara.

Početkom XX. stoljeća dominikanci imaju svoje samostane samo u Dalmaciji, i to u obalnom području od Dubrovnika do Šibenika. Od naseljenih samostana bila su 3 sa 8 svećenika, a 6 s manjim brojem, 2 do 3. No zajedničko slavljenje »Božanske službe« bilo je obavezno i u zajednicama gdje su bila barem 3 svećenika. Ipak i u manjim zajednicama nastojalo se barem nešto pjevati, npr. antifona *Salve, Regina* i antifona sv. Dominiku *O lumen Ecclesiae*. Pjevale su se Mise nedjeljom i blagdanom, Mise za pokojnike, božićna devetnica, trodnevlje Velike sedmice te pjesme i litanije kod raznih pobožnosti, napose svibanjskih i listopadskih. Napjevi su u većini slučajeva bili pučki, jer se u primorskom pojasu Dalmacije jako gajilo crkveno pučko pjevanje, koje se izvodilo ne samo jednoglasno, već i dvoglasno i troglasno. Mise su se pjevale na latinskom jeziku, a tako i nedjeljna Večernja kao dio samostanske korne obaveze. Napjevi tih tekstova su bili gregorijanski, ali pučke redakcije. No tamo gdje se nije radilo

1. Knjiga konstitucija i naredaba Reda braće propovednika, KS Zagreb, 1969., str. 56.

o pučkoj redakciji, redovnička zajednica je izvodila u koru gregorijanski napjev, ali bez potrebne glazbene kulture, što se odražavalo na ritmu, akcentu, modulaciji, netočno u izvođenju napjeva, neusklađenosti glasova. U sjemeništu, novicijatu i studentatu nije bilo sistematske glazbene pouke, jer za to nije bilo sposobnih pedagoga. U nastavnom planu izrađenom za sjemenišnu školu g. 1898. nije bilo predmeta pjevanja.²

Značajan zaokret glazbenog stanja u Provinciji povezan je s općom reformom gregorijanskog pjevanja Pija X. g. 1903. te radom benediktanaca iz Solesmesa. Početkom XX. stoljeća član je dubrovačke samostanske zajednice o. Antonin Zaninović. On je nosio u svojoj duši zdrav smisao za sve što je lijepo, posebno na području crkvene glazbe. Lako je mogao utvrditi nesklad između postojećeg stanja i zahtjeva crkvene glazbe zabilježene u dominikanskim koralima. Oduševljavao se pokretom benediktinaca iz Solesmesa, primao njihovu reviju i njihove edicije pa i neke druge iz inozemstva, a radosno dočekao izlaženje časopisa *Sveta Cecilija*. O. Zaninovića nije trebalo oduševljavati za taj pokret reforme crkvenog pjevanja. On ga je dobro shvatio i nosio u svojoj psihi redovnika. Gregorijanski mu je koral »ležao«, on je u njemu živio. Možda to na osobiti način ilustrira jedna crtica iz njegova života:

O. Zaninović je bio u 94. godini života. Još uvijek je rado pjevao svojoj subraći razne pučke napjeve. No kad je zalegao i kada je izgledalo da je pri kraju života, okupila se oko njega subraća. Da bi malo živnuo, subrat Karlo, koji ga je njegovao, pomislio je da će to postići ako ga izazove nekim pogrešnim pjevanjem. Počeo je pjevati antifonu *Salve, Regina*, koju dominikanci pjevaju umirućem bratu, a onda je stao namjerice griješiti. Tada o. Antonin podigne glavu s jastuka, uspravi se i reče: »Tako se ne pjeva«. Subrat nije odustajao te se opravdavao da su ga tako naučili. A na to će mu o. Antonin: »Tko te je učio, krivo te je učio. Ovako se pjeva«. I tada na iznenađenje sve prisutne subraće o. Antonin ispjeva čitavu *Salve, Regina*. Braća su smatrala da o. Antonin nije loše pa su otišla u svoje sobe. Odjednom o. Antonin sjedne na krevetu, pruži svoju desnicu bratu Karlu, čvrsto mu je stisne, pogleda prema nebu i izdahnu. — Jedinstven slučaj u našim dominikanskim samostanima da je umirući pred svojom braćom sam sebi ispjevao *Salve, Regina*, od početka do kraja: O clemens, o pia, o dulcis Virgo Maria! Dostojno o. Antonina Zaninovića.

Dubrovački samostan je bio najpovoljnije mjesto u Provinciji da se nešto učini na obnovi ispravnog pjevanja. U samostanu je bio novicijati i studentat Provincije, dakle studenti bogoslovi i profesori. U ono vrijeme svi su članovi Provincije bili iz primorske Dalmacije, gdje se stoljećima njegovalo crkveno pučko pjevanje. Postojala je, dakle, dobra podloga za obnovu, i to upravo u matičnom samostanu Provincije, sjelju Provincijalata. Zaninović u svojstvu samostanskog kantora dao se na poučavanje i uvježbavanje redovnika u gre-

gorijanskom koralu dominikanskog Reda. To je bila potreba svakidašnjeg slavljenja Boga »Božanskom službom«. Tako je kroz kratko vrijeme korom odjeknulo ispravno gregorijansko pjevanje, puno religioznog duha. Doživljavanje o. Antonina prelazilo je na sve redovnike. Svagđano se pjevala konventualna Misa i Povečerje, nedjeljom i blagdanom Večernja, a većim blagdanima dio Jutarne i Pohvala. Na nedjeljnim ophodima pjevali su se himni u čast presv. Euharistiji *Pange, lingua*, u čast Imenu Isusovu *Jesu, nostra redemptio*, u čast Gospi od Ružarija *Ave, maris stella*, na sedmičnom ophodu za pokojnike pjevalo se *Liberate, Domine*. — U Dubrovniku se govorilo: ako hoćeš čuti lijepo gregorijansko pjevanje, pođi u crkvu dominikanaca.

No o. Antonin nije isključivo njegovao gregorijansko pjevanje, već i figuralno. To je bilo vrijeme Perosija, Casimirija i drugih. U crkvi dubrovačkih dominikanaca svečano se svake večeri slavio »mjesec listopad« u čast Gospi od Ružarija. Na toj pobožnosti poslije krunice pjevale su se Lauretanske litanije, a preko blagoslova s Presvetim himan *Divnoj dakle*. Kompozicije su bile dvoglasne i troglasne, autori domaći i strani, a zbor sastavljen od redovnika, kojima su se nekada rado pridružila djeca ili prijatelji samostana. Mise su se redovito pjevale gregorijanskim dominikanskim koralom, ali i benediktinskim izdanjem iz Solesmesa, od kojega je samostan imao dovoljno primjeraka za sve redovnike u koru. Kod velikih svečanosti pjevale su se višeglasne kompozicije misa priznatih autora.

Zbor studenata i novaka nastupao je i izvan samostanske crkve, npr. u katedrali, u crkvi sv. Vlaha i na samostanskim svečanim akademijama, kojima su prisustvovali ugledni građani i dostojanstvenici. Bio je osnovan i tamburaški zbor u kojemu su sudjelovali svi studenti. Zbor nije izvodio samo skladbe naših domaćih skladatelja, već i skladbe svjetskih majstora, kao Händela i Verdija, a udešavali su ih za tambure sposobniji studenti, Jordan Viculin i Vinko Kuničić.

Posebno je nastojao da studenti uče glasovir, harmonij i orgulje. Za to su imali na raspolaganju nekoliko instrumenata, ali i požrtvovnu pouku o. Zaninovića. — Sva ova nastojanja podržavao je učitelj studenata o. Ciril Duhović i uprava Provincije.

Znanje stečeno na glazbenom području ponijeli su redovnici kao mladi svećenici u samostane, kojima su bili dodijeljeni na rad. O. Hijacint Belić osniva u sjemeništu na Bolu tamburaški zbor. U školskom programu nije bilo predviđeno pjevanje, ali za to se brinuo o. Belić, koji je brzo za taj rad osposobio nekoliko darovitijih sjemeništara. Oni su vodili tamburaški zbor, poučavali sjemeništare, prepisivali dionice i pripremali zbor za nastupe. Uz tambure uvježbavalo se pjevanje. Sjemeništari su svake nedjelje sudjelovali pjevanjem Misi i Večernji. Sposobniji su imali prilike vježbati glasovir i harmonij, koje je instrumente za sjemenište nabavio o. Belić.

Za bolju glazbenu kulturu redovnika g. 1920. uprava Provincije šalje o. Jordana Viculina u Klosterneuburg, kraj Beča, da se usavrši u glazbi, dok će o. Vinko Kuničić studirati u Fribourgu muzikologiju i iz nje doktorirati 1924.

2. Ivo Martinić, *Dominikanska gimnazija i sjemenište, Spomenica dominikanskog samostana u Bolu 1475—1977.*, Zagreb 1976., str. 198.

Nakon odlaska dominikanskih studenata g. 1920. iz Dubrovnika u Rim i Viterb, oni će stjecati daljnju glazbenu izobrazbu u tim samostanima. To su dva ambijenta velikih redovničkih zajednica, koje su okupljale u koru oko 70 redovnika, studente i profesore. Obe zajednice bile su internacionalnog značaja. No i hrvatski studenti su se donekle afirmirali u tim zajednicama: u Rimu je bio pomoćnik kantora (succentor) o. Josip Karninčić, a pomoćni orguljaši Hijacint Bošković i Jordan Kuničić. U Viterbu je pomoćnik kantora bio Anđelko Fazinić. Studenti u Rimu imali su prilike da se glazbeno izobražavaju i posjećivanjem glazbenih crkvenih priredaba i svečanosti u rimskim bazilikama, gdje su nastupali zborovi visoke kvalitete.

Na povratku u domovinu oni su iskoristili stečeno glazbeno znanje da osnivaju i vode crkvene zborove u Dubrovniku, Splitu, Bolu, Zagrebu, Gružu, Starom gradu ili da u svojim zajednicama vode i promiču crkveno pjevanje. G. 1924. vratili su se studenti iz Fribourga i postavljeni nastavnicima u sjemenišnoj gimnaziji u Bolu. Sada je pjevanje ušlo u školski program. Ipak i izvan toga programa gajilo se pjevanje, obnovio se tamburaški zbor, koji je nastupao na akademijama. Uprava sjemeništa je nastojala da što veći broj sjemeništaraca uči glasovir i harmonij. I pored požrtvornosti učitelja glazbe rezultat nije zadovoljavao. Razlog tome je vjerojatno bio u promijenjenoj društvenoj klimi, u opterećenosti školskog programa, u većem interesu za sport. Provincija je ipak dobila nekoliko orguljaša, koji su kasnije tu službu vršili u samostanskim crkvama.

G. 1928. obnavlja se u Dubrovniku Visoka filozofsko-teološka škola, a s njome i glazbeni odgoj studenata. Za to se u prvom redu zalažu učitelji klerikata o. Hijacint Bošković, koji osniva gudačički zbor, i o. Alfons Eterović. Od g. 1955—1967. učitelj je o. Augustin Pavlović. On osobno poučava studente i novake u pjevanju koralala, a u tome ga pomaže o. Zaninović. Nadareniji sjemeništarci nastavili su u Dubrovniku učenjem orgulja. Kao i ranije, pjevao se koral prema liturgijskim knjigama Reda, dnevno se pjevala Misa i Povečerje, a nedjeljom i blagdanom i Večernja. Gajilo se i figurarno pjevanje za blagdane i pobožnosti, osobito u listopadu. U većim blagdanima pjevale su se više-glasne Mise domaćih i stranih autora. (Perosi, Ravello, Wendel, Haller, Griesbacher itd.), izvodi-

le kompozicije za liturgiju i akademije. Pri tome su bile na repertoaru i kompozicije skladatelja iz Provincije (J. Kuničić, V. Kuničić, J. Viculin, A. Fazinić, R. Kupareo).

Na akademijama su pored tamburaškog i gudačičkog zbora nastupali studenti s kompozicijama za glasovir (Mozart, Mendelssohn, Bertholdy).³

Budući da se u neke posebne liturgijske dane (Sviječnica, Čista srijeda, Veliki petak, Vazmeno bdijenje) pjevalo na hrvatskom jeziku, trebalo je koralne napjeve latinskih tekstova prilagoditi hrvatskim bogoslužbenim tekstovima. To je djelomično već prije učinio o. Zaninović, a onda nastavio o. V. Kuničić i o. A. Pavlović. Novaci su preuzeli brigu da te tekstove umnože šapirografom za potrebe dubrovačkog i ostalih samostana. Tako su priređeni i umnoženi napjevi za Veliki petak i Uskrsnu noć 1957., za Božić i Sviječnicu 1957., za Čistu srijedu i Cvjetnicu 1958.

G. 1962. studenti teologije prelaze iz Dubrovnika u Zagreb, a 1967. prelaze i studenti filozofije. Jedni i drugi slušaju predavanja na Bogoslovnom fakultetu. Zagrebački samostan je od samog početka imao za svoju crkvu ženski pjevački zbor, a kasnije i dječji i muški zbor željezničara. Tako nije bilo potrebno angažirati redovnike studente za pjevanje u crkvi, to više što oni ne bi bili ni mogli zbog obaveza na fakultetu zadovoljiti potrebama samostanske crkve. S druge strane u samostanu nije bio predviđen prikladan korski prostor za toliki broj redovnika, pa se ni liturgijski život kora nije mogao razvijati u duhu naših dominikanskih tradicija. Sve što su mladi dominikanski studenti primali glazbene izobrazbe bilo je u programu predavanja na fakultetu. Tako je prelaskom studenata iz Dubrovnika u Zagreb prekinut glazbeni odgoj podmlatka. To se je, dakako, kasnije odrazilo i na njihovoj nedovoljnoj glazbenoj sposobnosti za liturgijske potrebe i za službe orguljaša i voditelja zborova u dominikanskim crkvama. Zato ta služba polako prelazi u ruke časnih sestara.

O. A. Fazinić

3. Historijat novicijata, 1858—1971., str. 127—179, Arhiv Provincijalata, Zagreb.

**PRIRUČNIK ZA GLAZBENI
ODGOJ U REDOVNIČKIM
NOVICIJATIMA**

Cijena 130 din

Viktor Rončić

**MISA ZA JEDNOGLASNI
DJEČJI ZBOR I ORGULJE**

Partitura 20 din. Dionica 2 din

Naručuje se: INSTITUT ZA CRKVENU
GLAZBU, ZAGREB, Kaptol 29 ili Ci-
rilometodska knjižara Zagreb, Kap-
tol 29